

Pokyny se odvolávají na řadu univerzálních a evropských standardů a dále je podporují a posilují:

Univerzální standardy

Pokyny propůjčují konkrétní regionální dimenzi právům dítěte, jež na mezinárodní úrovni definuje zejména **Úmluva OSN o právech dítěte (1989)** a **Směrnice OSN o výkonu spravedlnosti v případech, kde jsou účastny děti jakožto oběti či svědkové zločinu (2005)**. Pokyny účinnost těchto nástrojů posilují, nabízejí, co dělat dále, a vyzývají členské státy, aby tyto nástroje v návaznosti na relevantní evropské standardy efektivně využívaly.

Evropské standardy

Pokyny vycházejí z **Evropské úmluvy o lidských právech a z judikatury Evropského soudu pro lidská práva**, jehož rozsudky jsou závazné. Staví rovněž na široké škále **instrumentů Rady Evropy**, vztahujících se k právům dítěte, jako je například revidovaná Evropská sociální charta, Evropská úmluva o výkonu práv dětí, Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním, (revidovaná) Evropská úmluva o osvojení dětí a Evropská pravidla pro mladistvé pachatele čelící trestu nebo jiným opatřením. Pokyny o justici vstřícné k dětem jsou rovněž nedílnou součástí Všeobecných pokynů (*Policy Guidelines*) Rady Evropy o integrovaných národních strategiích ochrany dětí před násilím.

BUDUJEME EVROPU PRO DĚTI A S DĚTMI

Co je Rada Evropy

Rada Evropy, založená v r. 1949, sdružuje 47 členských států a usiluje o rozvoj společných a demokratických principů vycházejících z Evropské úmluvy o lidských právech a z dalších textů zaměřených na ochranu jednotlivců, včetně 150 milionů evropských dětí.

Text Pokynů a další relevantní informace lze najít na:
www.coe.int/children ve www.coe.int/justice

“Building a Europe
for and with Children”
Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/children
children@coe.int

CZE – PREMS 270412 – © Council of Europe – Illustrations: Eric Paybaret

Pokyny Rady Evropy o justici vstřícné k dětem

Michaelovi je deset. Jeho rodiče se rozvádějí a bojují spolu, kdo ho převeze do péče. Michael se chce se soudcem/soudkyní sejít a říct, že si přeje žít s matkou. Tině je sedm a podle lékařů byla pohlavně zneužita, ona ale zmateně vykládá o nehodě v koupelně. Soudce zvažuje rekonstrukci na místě činu, ale bojí se, že jí způsobí další trauma. Emmě je šestnáct. Věhlasná top-modelingová agentura jí nabízí pětiletou smlouvu. Emmini rodiče nesouhlasí, ale dívka si myslí, že by měla mít právo mluvit do svých kariérních plánů, a chce si zvolit vlastního právního zástupce. Patnáctiletá Olga zabila svého nevlastního otce, který jí i její matku pravidelně bil. Teď sedí v cele předběžného zadržení a láme si hlavu s tím, co se stane a jestli jí budou považovat za obět, svědka nebo pachatele domácího násilí. Klade si také otázku, co s ní bude po soudním procesu, protože její matka ji zavrhl. Aleksandrovy rodiče čeká soudní vyšetřování. Jejich právník nicméně tvrdí, že soudní vystěhovávání je v rozporu s nejlepšími zájmy dítěte, obzvláště s právem na slušné bydlení. Pětiletý Hasan je nezletilý migrant bez doprovodu. Je momentálně zadržován na jistém evropském letišti.

Co mají všechny tyto děti a mladiství společného? Každého z nich život tak či onak přivedl do styku s justicí, ať již občanskou, trestní nebo správní. Postavy jsou to smyšlené, reflektují ale reálné situace, v nichž různí odborníci – například právníci, soudci, policisté, sociální pracovníci nebo psychologové – mají povinnost respektovat a chránit práva dětí. Musí tudíž dbát na specifické potřeby dítěte a zajistit, aby jeho názor byl náležitě vzat v úvahu.

Pokyny Rady Evropy o justici vstřícné k dětem byly sestaveny, aby vládám a odborníkům napomohly zajišťovat dětem účinný přístup ke spravedlnosti a adekvátní zacházení při jejím uplatňování.

Co to znamená spravedlnost vstřícná k dětem?

Znamená vytvoření justičního systému, jenž garantuje respekt a efektivní uplatňování veškerých práv dítěte s přihlédnutím k úrovni jeho zralosti, schopnosti porozumět a k okolnostem případu. Zejména je to spravedlnost přístupná, přiměřená věku, rychlá, důsledná, přizpůsobená a zaměřená na potřeby a práva dítěte, respektující tato práva, včetně práva na řádný proces, práva účastnit se a porozumět soudnímu řízení, práva na respektování soukromého a rodinného života a na integritu a důstojnost.

K čemu Pokyny slouží?

Vztahují se na každého, kdo je mladší 18 let a dostane se do styku s orgány justice, například když poruší zákon, když se mu rozvádějí rodiče anebo se rozhoduje o potrestání někoho, kdo dítěti ublížil. Pokyny by měly napomoci vládám zajistit důslednou ochranu práv dítěte všude tam, kde se o dětech rozhoduje.

Co se v Pokynech říká?

- **Informovanost, zastoupení a účast:** Děti by měly být informovány o svých právech, měly by mít svobodný přístup k právníkovi, možnost uplatnit svůj názor a veškerá rozhodnutí, jež se jich týkají, by jim měla být vysvětlena způsobem, kterému jsou schopny porozumět.
- **Ochrana soukromí:** Dětské soukromí je nutno chránit, a to i před médii. Zejména nesmí nikdo zveřejnit v tisku nebo na internetu jméno či fotografii dítěte nebo osobní informace o něm či jeho rodině. Pokud děti vypovídají před soudem nebo v jiném institucionálním prostředí, měly by být přítomny pouze zúčastněné osoby.
- **Bezpečnost:** Děti je nutno chránit před újmou, a pokud jim někdo ubližuje, je důležité jim zajistit bezpečí. Každý, kdo s dětmi pracuje, by měl být prověřen, zda jim nebude ubližovat.
- **Multidisciplinární přístup a školení:** Odborníci pracující s dětmi by měli spolupracovat, aby bylo dosaženo nejlepších zájmů dítěte. Měli by být proškoleni ohledně práv dítěte, způsobů komunikace a potřeb jednotlivých věkových skupin, aby mohli děti chránit před nepříznivými dopady různých řízení a zajistit, že spravedlnosti bude spolehlivě učiněno zadost.
- **Ochrana dítěte před, během a následně po řízení:** Když se děti musí odebrat k soudu, mělo by jim být náležitě popsáno a vysvětleno, jak to tam bude vypadat a co se bude dít. Měly by mít možnost vlastního právního zastoupení a možnost vyjádřit se k případům, jež se jich týkají. Rozhodnutí by měla být přijata co nejrychleji a měla by být dětem jasně vysvětlena.
- **Zbavení svobody:** Dítě by mělo být zadrženo jen tehdy, není-li jiná alternativa, a důvodem zadržení by nikdy neměla být imigrace. Je-li dítě zadrženo, mělo by to být jen na co nejkratší dobu a odděleně od dospělých, ledaže by opak byl v jeho nejlepším zájmu. I přes své zadržení by dítě mělo mít možnost užívat všech svých dalších práv, zejména práva kontaktovat rodinu a přátele, práva na vzdělání anebo uplatnění svého náboženského vyznání, a mělo by mít přístup ke sportovním či jiným zařízením pro volný čas. Mělo by být připravováno k návratu domů.
- **Podpora a monitorování akcí ve prospěch dítěte:** Vlády by měly vytvořit informační struktury pro děti (například bezplatné telefonní linky nebo institut Dětského komisaře), zajistit, aby děti byly informovány, jak a komu adresovat stížnost na špatné zacházení, zajistit pro děti, rodiče a další zainteresované osvětou o právech dítěte, iniciovat zákonné normy na ochranu dětí, jež by dětem byly srozumitelné, pravidelně kontrolovat, jak se s dětmi zachází v justičním systému, a činit opatření pro zlepšení stavu věcí.

Co je v Pokynech nového?

- **Ojedinelá širší uplatnění:** Pokyny se týkají práv dětí ve všech oblastech práva (občanského, správního, trestního), ve všech stádiích řízení (před, v průběhu i následně), bez ohledu na postavení dítěte či okolnosti (ať jsou děti oběťmi, svědky či pachateli trestného činu, stranou v soudním řízení anebo jsou "pouze" dotčeny právním postupem, jakým je například soudní zabavení nemovitosti).
- **Kazuistika - příklady hodné následování:** Jsou tu uvedeny úspěšné případové studie, jež mohou vládám a odborníkům poskytnout konkrétní vodítka, jak postupovat v každodenní praxi.
- **Rozsah konzultací, z nichž Pokyny čerpají:** Pokyny byly sestaveny ve spolupráci se širokou škálou partnerů, včetně UNICEF a mnoha nevládních organizací. Děti a mladiství měli možnost vyjádřit své názory pomocí dotazníků i přímých rozhovorů. Takto bylo nashromážděno a zpracováno takřka 4 000 odpovědí, jež podstatně ovlivnily výsledný text.

Z jakých zásad Pokyny vycházejí?

- **Účast:** Děti, pokud se o nich rozhoduje, mají právo se k věci vyjádřit a jejich názory musí dospělí brát vážně.
- **Nejlepší zájmy dítěte:** Při rozhodování je nutno striktně respektovat práva dítěte a v souladu s věkem brát ohled na jeho potřeby. Soudci mají přitom možnost opírat se o názor odborníků, například psychologů nebo sociálních pracovníků.
- **Pozornost a respekt:** K dětem je vždy nutné přistupovat pozorně a s úctou. Obzvláště je nutné chránit jejich soukromí.
- **Rovné zacházení:** Každé dítě je jiné, ale všem se musí dostat rovného zacházení, bez ohledu na to, z jaké země pocházejí, k jaké skupině či náboženství patří či jakým jazykem hovoří. Obzvláště ochranu pak potřebují děti zdravotně postižené, děti bez přístřeší, ze zařízení náhradní péče, děti romské či cizinci.
- **Právní stát:** V rámci soudního systému je nutno k dětem přistupovat spravedlivě. Pokud se ocitnou v obtížích, měly by mít svého právníka a soud by měl brát v úvahu jejich konkrétní situaci a jejich potřeby. Děti mají právo stěžovat si na špatné zacházení nezávislé a nestranné osobě nebo instituci.